

*Előd KINCSES**

Autonomia teritorială, „pericolul” care a condus la retragerea Ordinului Național ”Steaua României” acordat lui László Tóké

1. Decizia Președintelui Klaus Iohannis de a retragere a Ordinului Național ”Steaua României” acordat lui László Tóké de predecesorul său, Traian Băsescu

Cunoscutul opozant al regimului Ceaușescu, Károly (Carol) Király, în decembrie 1989 a fost propulsat în funcția de vicepreședinte al Frontului Salvării Naționale (FSN) și ulterior al C.P.U.N., iar după alegerile din 20 mai 1990 a fost ales vicepreședinte al Senatului României. În memoriile sale publicate în limba maghiară, „Nyílt kártyákkal” (*Cu cărțile pe masă*) cunoscutul lider descrie un amănunt relevant, dar necunoscut opiniei publice: în proiectul inițial de program al Frontului Salvării Naționale a figurat și cerința autonomiei teritoriale. La ședința de definitivare a textului, atunci când s-a ajuns la acest punct, Ion Iliescu s-a exprimat în sensul că poate ar fi bine ca, din program, să fie omisă problema autonomiei teritoriale. Király s-a opus categoric, susținând că menținerea identității naționale a maghiarilor din România poate fi asigurată doar prin crearea autonomiei teritoriale, Numai că în sprijinul lui Ion Iliescu a sărit Géza Domokos, pe atunci președinte al UDMR, care a invocat necesitatea menajării sensibilității românilor majoritari. Abilul Ion Iliescu a zis: dacă Géza este de acord, putem elimina din programul FSN noțiunea autonomiei teritoriale. Cele relatate de Carol Király su fost confirmate și de istoricul Lajos Demény (devenit ulterior senator udemerist) care fusese de față la discuțiile sus redate.

Am prezentat fragmentul din memoriile lui Carol Király pentru a putea scoate în evidență discrepanța intervenită în comunicarea româno-maghiară. În ianuarie 1990 a existat dialog româno-maghiar la nivelul elitei politice despre autonomia teritorială. În schimb, la ora actuală, mai exact de peste un deceniu susținerea autonomiei teritoriale atrage după sine oprobiul public – exemplul cel mai grăitor fiind retragerea decorației lui László Tóké, dispusă prin decretul nr. 290 din 04.03.2016 al președintelui României, Klaus Iohannis, cu motivarea că „s-a avut în vedere Hotărârea Consiliului de Onoare pentru Ordinul Național Steaua României din data de 20 noiembrie 2013”, prin care s-a propus Președintelui măsura retragerii Ordinului Național.

Cerința autonomiei teritoriale a fost calificată de promotorii retragerii decorației drept poziție extremistă, periculoasă, contrară conviețuirii interetnice, revizionistă, de

* *Avocat, baroul Târgu-Mureș
E-mail: kincsesel@gmail.com
Manuscris primit la redacție la 11 octombrie 2023.*

instigare la ură etnică, de contestarea tratatului de la Trianon etc. Atât autorii propunerii de retragere al Ordinului național, cât și Președintele care a procedat la retragerea distincției au făcut abstracție de faptul că László Tőkés a pledat pentru autonomie teritorială atât înainte, cât și după atribuirea Ordinului Național "Steaua României" în grad de Cavaler prin Decretul nr. 1864 din 14.12.2009, emis de președintele Traian Băsescu. Subliniez, nu este întâmplător faptul că după primirea propunerii de retragere (condiția prealabilă a emiterii decretului de retragere al Ordinului național) președintele Băsescu nu a dispus retragerea acestuia în cele 13 luni câte au rămas din mandatul său prezidențial!

În calitate de avocat al lui László Tőkés – pe care l-am apărat pentru prima dată în celebrul proces de evacuare din Timișoara al preotului reformat de atunci, declanșat de episcopul de Oradea László Papp la cererea Securității – am solicitat Curții de Apel București – Secția de contencios administrativ și fiscal anularea decretului prezidențial ca nelegală și nefondată. Acțiunea declanșată la 21.04.2016 a format obiectul dosarului nr. 2820/2/2016, fiind reînregistrată sub nr. 162/2/2022. Cauza a fost soluționată în fond abia prin Decizia nr. 4412 din 10 octombrie 2023 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Secția de contencios administrativ și fiscal (ANEXA). Recunosc, după ce în al doilea ciclu procesual, cel de-al doilea recurs declarat împotriva sentințelor pronunțate de Curtea de Apel București a fost admis prin decizia nr. 2732/22 mai 2023 am nutrit speranța că, și în fond, va fi admisă acțiunea noastră de Instanța Supremă. Sunt convins, chiar și după lecturarea deciziei redactate cu celeritate lăudabilă, că se impunea admiterea acțiunii noastre în anularea decretului prezidențial.

2. László Tőkés nu a săvârșit vreo faptă dezonorantă

După părerea mea, Președintele Iohannis, în virtutea marjei de libertate de decizie, dacă ar fi procedat la analizarea hotărârii (fără număr) din 20 noiembrie 2013, pronunțată de Consiliul de Onoare, trebuia să rețină următoarele lacune legale.

László Tőkés nu a săvârșit vreo faptă dezonorantă (formulare care aduce atingere gravă reputației sale). Pur și simplu, la 27 iulie 2013, la Universitatea de vară de la Tușnad, și-a exercitat dreptul său la libertatea de exprimare, prevăzut în Constituție și în Convenția europeană a drepturilor omului. În cadrul prelegerii ținute în prezența primului ministru ungar, Viktor Orbán, László Tőkés a venit cu propunerea ca România și Ungaria, după exemplul Italiei și Austriei, să-și aroge împreună, statutul de puteri garante asupra Transilvaniei („*védhatalmi státus*”- *véd*=protejează, *hatalom* = putere – în limbajul juridic român se folosește noțiunea de putere garantă). Firește, s-a inspirat din statutul realizat în comun de Italia și Austria, care a condus la autonomia teritorială din Tirolul de Sud, ținut care de atunci cunoaște o prosperitate fără precedent și este un exemplu de pace interetnică.

Argumentele noastre, bazate pe practica Curții Europene pentru Drepturile Omului privitoare la încălcarea libertății de exprimare prin decretul prezidențial de retragere sunt redată în considerentele deciziei Instanței Supreme, așa că nu le repet.

Potrivit Legii nr. 29/2000 și OUG nr. 11/1998 – citate prin considerentele deciziei comentate - calitatea de membru al ordinului se poate pierde în următoarele situații: „...b)

pentru *fapte* dezonorante, altele decât cele prevăzute la lit. a), care aduc prejudicii morale membrilor ordinului”. În DEX, „fapta” este definită ca „acțiune săvârșită, act îndeplinit de cineva, ispravă”. Am susținut și susțin, ținând cont de definiția noțiunii, nu se poate legal conchide că prin *declarația* de susținere a autonomiei teritoriale de la Universitatea de vară din Tușnad – greșit tradusă de altfel – László Tókéș a săvârșit o *faptă* nedemnă. Împotrivirea Domniei sale la măsurile dispuse de dictatura comunistă este de necontestat, la dânsul ne se aplică zicala populară că „după război mulți eroi se arată”... Având în vedere meritele sale istorice, încadrarea cuvintelor sale în categoria „faptelor nedemne” a adus atingere gravă dreptului său la reputație, componentă al dreptului la viață privată și de familie, garantat prin art. 6 al Convenției.

Se reține de Instanța Supremă că „este artificială și lipsită de fundament legal distincția pe care reclamantul o face între fapte și declarație, fiind evident că și declarațiile pot constitui fapte (...) termenul de « fapte » având mai degrabă sensul de « manifestări », care includ atât manifestările în plan verbal sau în scris, cât și orice alt tip de manifestare”. Interpretarea citată, în afara violării gramaticii limbii române mai are o lacună: modifică textul legii. Dacă legiuitorul vroia să sancționeze „manifestările în plan verbal sau în scris” atunci formula interdicția în acest mod. Dar atunci textul legii viola libertatea de exprimare! Am verificat în DEX sinonimele noțiunii de „faptă”, dar nici declarația, nici manifestarea nu figurează printre ele!

ÎCCJ, printr-o formulare mai blândă decât cea folosită de Consiliul de Onoare în justificarea Decretului de retragere a decorației, reține cât se poate de categoric „dacă o societate democratică acceptă în general discutarea unor proiecte politice diverse, chiar și celor care pun sub semnul întrebării actualul mod de organizare a unui stat, cerința de proporționalitate nu poate merge până la a impune unui stat să mențină acordarea celei mai înalte distincții a sa unei persoane care pune sub semnul îndoielii una din valorile fundamentale consacrate prin Constituția sa, în speță *unitatea și integritatea teritorială*.” Absolut inexact! În realitate Tirolul de Sud - dat în propunerea de la Universitatea de vară ca exemplu de urmat - este exemplul cel mai reușit al autonomiei teritoriale, înfăptuită *cu respectarea integrității teritoriale a Italiei*. Iar statul italian este, prin constituție, tot stat unitar.¹ În articolul, anexat (și oare neobservat?) la cererea introductivă în instanță, publicat de Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale Cluj-Napoca, intitulat „Tirolul de Sud – un model de autonomie și conviețuire” se redă cu exactitate științifică felul în care cele două puteri garante au creat prosperitatea și stabilitatea de invidiat a regiunii autonome Alto Adige - Süd Tirol. Am arătat de repetate ori, autonomia teritorială în România ar putea fi creată numai prin votul parlamentului, validat prin referendum, firește, *cu respectarea integrității teritoriale a țării!*

De altfel, solicitarea acordării autonomiei teritoriale nu reprezintă un punct de vedere singular sau antiromânesc. *Obținerea autonomiei Ținutului Secuiesc figurează în programul UDMR din anul 1993*. László Tókéș a îndeplinit funcția de președinte de onoare al UDMR timp de 13 ani, iar Uniunea a făcut parte, perioade îndelungate, din guvernul României, contribuind decisiv la stabilitatea regimului. Extrasul din programul

¹ Vezi art. 5 al Constituției Republicii Italiene: „Republica este una și indivizibilă” (https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf - accesat la 1 noiembrie 2023).

UDMR, de asemeni a fost anexat la cererea introductivă de instanță, nefiind analizată în considerentele deciziei ÎCCJ.

În plus, în rejudecarea în fața ÎCCJ, prin înscrisul acceptat ca probă, am dovedit și faptul că în luna decembrie 2008, eurodeputatul de atunci, László Tókéș a transmis domnului președinte în funcție al României textul intitulat „Expunere de motive privind clarificarea conceptului de autonomie”. Președintele Traian Băsescu, în 13 luni de mandat prezidențial, în cunoștință de cauză, nu a dispus retragerea decorației, și nu din necunoașterea „faptei” zise dezonorante! Memoriul de susținere al autonomiei teritoriale a fost transmis președintelui în luna decembrie 2008, iar distincția a fost conferită un an mai târziu, în decembrie 2009.

În acest context, emiterea decretului de retragere de următorul președinte este și mai discutabilă, nefiind îndeplinită cerința necunoașterii „faptei dezonorante” de către președintele care a conferit Ordinul Național. *Ad absurdum*, acceptând teza instanței privitoare la faptul că susținerea autonomiei teritoriale echivalează cu *nerespectarea unității și integrității teritoriale a țării*, Președintele Băsescu are calitatea de coautor al faptelor dezonorante puse în cărca lui László Tókéș (!?). Dacă ar fi primit și el o astfel de distincție, în logica Președintelui Klaus Iohannis, ar fi urmat ca aceasta să i se retragă și lui.

3. Două argumente împotriva decretului prezidențial

Nelegalitatea decretului prezidențial trebuia să conducă la admiterea în fond a acțiunii în anulare și din alte două considerente:

1. Hotărârea Consiliului de onoare al Ordinului național, a fost pronunțată cu încălcarea dreptului constituțional și procedural la apărare, fiind astfel violate prev. art. 6 din Convenție privitoare la un proces corect. Cu înlăturarea punctului de vedere exprimat de Uniunea Națională a Barourilor de Avocați din România, Consiliul de onoare a apreciat, în unanimitate, că nu există temei legal pentru primirea „avocatului” domnului Tókéș László (ca reprezentant al acestuia). Atunci când ne-am prezentat, eu și dl. Tókéș, în fața Consiliului, „Membrii Consiliului i-au comunicat [lui László Tókéș] că acceptă prezența fizică în sală a domnului Előd Kincses”, dar nu acceptă participarea sa oficială, deci nu are dreptul de a pune concluzii în exercitarea dreptului constituțional la apărare. Este absolut inadmisibil ca persoane decorate din varii motive să se considere o castă privilegiată în fața cărora un „avocat” muritor de rând este împiedicat să pledeze exercitând dreptul constituțional și procedural la apărare. În semn de protest, ne-am ridicat și am părăsit sala de judecată. Fără doar și poate, soluția fusese luată anterior deliberării

2. Doamnele Ecaterina Andronescu și Gabriela Firea au inițiat retragerea decorației sesizând Consiliul de Onoare, deci s-au antepunat în cauză. Cu toate acestea cele două „cavalere” au fost nominalizate în Consiliul de onoare de Adunarea Generală a Ordinului și în ciuda protestelor noastre, scrise și orale, privitoare la incompatibilitate *au participat cu seninătate la votarea propriei propuneri!*? Este de esența statului de drept că rolurile de acuzator și de judecător nu pot fi cumulate.

Cele două situații reprezintă vicii procedurale care au încălcat prev. art. 6 din

Convenție referitoare la un proces corect.

Instanța Supremă, după ce a redat articolul 18 din OUG nr. 11/1998 pentru reinstaurarea Ordinului Național Steaua României (citez: „Pentru judecarea faptelor incompatibile cu calitatea de membru al ordinului care aduc prejudicii morale membrilor ordinului se constituie un consiliu de onoare”), a înlăturat criticile noastre de legalitate sub pretextul că „acest Consiliu de Onoare nu este un veritabil organism administrativ-jurisdicțional, ci unul cu un rol de cenzură morală. Argumentul însă este în vădită contradicție cu textul legii, potrivit căruia Consiliul este creat pentru *judecarea faptelor* incompatibile. A fost înlăturat și punctul de vedere categoric al Comisiei Permanente a UNIUNII NAȚIONALE A BAROURILOR DIN ROMÂNIA din 25 octombrie 2013, potrivit căruia în temeiul prev. art. 3, alin. (1), lit. e) din Legea de organizare a avocaturii nr. 51/1995, consolidată cu OUG nr. 10/2011 („*apărarea și reprezentarea cu mijloace juridice specifice a drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și juridice în raporturile acestora cu autoritățile publice, cu instituțiile și cu orice persoană română sau străină*”) puteam să-l reprezint și să-l asist pe L.Tőkés în fața Consiliului de Onoare al Ordinului Național „Steaua României”!

Conchizând, declarațiile de susținere a autonomiei teritoriale au fost cunoscute de domnul Președinte Traian Băsescu atunci când a emis decretul prezidențial de decorare a dlui László Tőkés la împlinirea a 20 de ani de la Revoluția din Decembrie 1989 „în semn de mare apreciere a curajului și demnității de care a dat dovadă, declanșând, prin exemplul personal, revolta istorică a poporului român împotriva dictaturii comuniste”. Neîndoielnic, retragerea distincției validată de Înalta Curte de Casație și Justiție este o măsură care diluează răspunderea celor care au încercat să înăbușească în sânge revolta comună a timișorenilor și este un blam adus obolului de sânge a tinerilor care și-au jertfit viața în lupta anticomunistă, antidictatorială! Retrăgând Ordinul Național ”Steaua României” președintele în exercițiu a încălcat și prevederile art.1, alin. 3 din Constituție, referitoare la respectarea „idealurilor Revoluției din decembrie 1989”!

Tg.-Mureș, la 10 noiembrie 2023.